

โทษปี

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมเพื่อหัวใจดวงนี้ หัวใจดวงนี้ถ้ามีศีลมีธรรมในหัวใจ มันขึ้น
บาน

เวลากิเลสมันครอบงำ มันเศร้า มันเหงา มันหงอย มันหว่าเหว มันทุกข์ยาก แค่นี้หรือเป็น
ความทุกข์

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตออกจากร่างไปทุกข์กว่านี้ เวลาไปเกิดเป็นภพชาติใด
อบายภูมิ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ดูว่าดูควาย เวลาเข้ามาเข้านิมิตครูบาอาจารย์เ

เกิดเป็นวัวเป็นควายมันทุกข์มันยาก ต้องทำหน้าที่การงานเอาใจเจ้านาย เวลาเจ้านาย
โมโหโกรธาขึ้นมาก็เขียนเอาๆ เวลาเขาไม่พอใจเขาก็เชือด บัดนี้ตายแล้ว เวลาถ้าเขาเอาเนื้อมา
เพื่อทำบุญกุศล ขอให้ขบให้ฉันให้หน่อย เพื่อบุญกุศลของตน เพราะเห็นมนุษย์เ มนุษย์มี
กฎหมายคุ้มครอง มนุษย์ไม่รังแกกันเหมือนสัตว์ สัตว์จะตีมันจะกินก็ไม่ได้ตั้งใจ ถ้าเขาผ่อนเชือกก็
ได้กิน ถ้าเขาไม่ได้ผ่อนเชือกก็ไม่ได้กิน

เวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันทุกข์กว่านี้

ว่ามันเหงามันหงอย มันทุกข์มันยาก

มันเหงามันหงอย มันทุกข์มันยาก เพราะอะไร เพราะเราปล่อยปละละเลยเ

มีสติปัญญาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา

เวลาชมราวาสเขาไปวัดไปวาขึ้นมาคด้วยศรัทธาดด้วยความเชื่อ หวังบุญหวังกุศลเพื่อเป็นที่พึ่งที่อาศัย ใ้เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา มาบวชเป็นพระๆ เป็นพระที่จะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ

เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลากิเลสมันครอบงำขึ้นมา มันไม่เห็นตัวมันเองเลย มันขึ้นัวโทษคนอื่นหมดเลย

โดยทางสังคมไป เกิดมาพ่อแม่ก็ไม่รัก เกิดมาสังคมก็ทอดทิ้ง เกิดมาไม่มีใครคุ้มครองดูแลเลย เกิดมาเป็นมนุษย์มันทุกข์มันยากขนาดนี้

ทั้งๆ ที่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า เกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ๆ นี้แหละ แต่กิเลสมันครอบงำมันงำใจ มันขาดสติไป มันโดยจริตนิสัยไป มันไม่เคยคิดถึงชีวิตการเกิดเป็นมนุษย์นี้เลย

ถ้ามันเกิดเป็นมนุษย์แล้วภูมิใจ เทวดา อินทร์ พรหมเขายังอิจฉาเลย เทวดา อินทร์ พรหมนะ เวลาเขาเป็นสัมมาทิฐิขึ้นมา มาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาฟังเทศน์หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น

มนุษย์มีกายกับใจๆ ใ้ร่างกายที่เหม็นเน่านี่แหละ ใ้ที่ว่าเหม็นคุ้งนี้แหละ แต่ว่ามันต้องการอาหารไป ถ้ามันหิวมันกระหาย มันทุกข์มันยากขึ้นมา มันก็เตือนแล้ว นั่นละธรรมชาติมันเตือน แต่คนที่ขาดสติขาดปัญญาไม่ได้ประโยชน์สิ่งใดๆ เลย

เพราะเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เขาทิพยสมบัติของเขา นี่ก็สิ่งใด บรรณาสิ่งใดก็สมความปรารถนาตลอดไป เว้นไว้แต่เวลาหมดอายุขัยไป สิ่งที่ว่าทิพยสมบัติๆ มันจะจางหายไป เพราะหมดอายุขัยไป เวลาขาดอาหารมันก็ต้องดับขันธไป ก็เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

มนุษย์มีกายกับใจๆ เขาบอกว่ามันมีสมบัติที่มีคุณค่า

แต่ถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ไป คิดทางวิทยาศาสตร์ไป เราปัจจุัยเครื่องอาศัยต้องปากกัดตีนถีบ ต้องแสวงหา ต้องมันทุกข์มันยาก

มันทุกข์มันยากก็มันเดือนมึงเง เตือนมึงนะ เตือนมึงให้รู้จัก ว่าเป็นธรรมๆ เพราะอะไร

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง ดูเศรษฐีสิ มหาเศรษฐีสิ เขาก็กินอยู่เหมือนเรานี้แหละ แต่ว่าอาหารเขาประณีตหรือไม่ประณีตนั้นอีกเรื่องหนึ่งเง นี่เง ปัจจัยเครื่องอาศัยๆ เง ถ้ามันเป็นธรรมๆ มีสติปัญญาเข้ามาเง

แต่เพราะมันขาดสตินี้เง โทษเขาไปทั้งนั้นนะ พ่อแม่ก็ไม่รัก พี่น้องก็ไม่เอา สังคมยิ่งผลักไส มันโทษเขาไปหมดนะ ทั้ๆ ที่เกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์นะ แต่มันขาดสติขาดปัญญาเง

มีสติปัญญาเง เจ้าชายสิทธัตถะเง เป็นกษัตริย์นะ ไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย เขายังมีสติปัญญาเง มันต้องมีฝั่งตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

ไม่มีใครไปเตือนเขาเลย ไม่มีใครไปบอกอะไรเขาเลย แต่ด้วยวาสนาของท่านเง

ไอ้ของเรา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยเป็นศาสดา ศาสดาเตือน ศาสดาบอกไว้ตลอด การเกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ๆ แต่เวลาเกิดไปแล้วด้วยบุญด้วยบาปของแต่ละบุคคลเง ไปเกิดเป็นเจ้าชายสิ ยิงจะได้ครองราชย์ อู้ฐ! คนเอาอกเอาใจ เต็มไปหมดละ

เขาเอาใจเพื่ออะไร

เขาหวังผลเง

เวลาคนรอบข้าง คนที่มีสติปัญญาเขาฟัง แต่เขาวิจิฉัยว่ามันถูกหรือมันผิด มันเป็นโลก หรือเป็นธรรม

นี่ก็เหมือนกัน จะโทษปี โทษกลอง โทษเขาไปทั้งนั้นนะ ไม่เคยโทษตัวเองเลย

แต่ถ้ามันโทษตัวเอง เห็นไหม โทษตัวเอง โทษใคร นี่เง เราเกิดมา อวิชชา เกิดมาเพราะมี อวิชชา มีพญามาร มีกิเลสครอบงำหัวใจของตน ความได้เกิดเป็นมนุษย์ได้มีบุญมีกุศลของเรา ดู สิ พระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ไง จะบุญสร้างบุญกุศลมามากน้อยขนาดไหนก็ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้วนี่ไง แต่การเกิดเป็นมนุษย์มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคนไง ถ้ายังมีวาสนา เขาคงรำควญทางฆราวาสเป็นทางคับแคบ

เวลาที่มีสติปัญญาขึ้นมา อยากประพฤติปฏิบัติไง หาเวลาไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้ ไม่ได้สักอย่าง เห็นใหม่ ทางฆราวาสเป็นทางคับแคบ

เราเองมีวาสนา เราได้ละการเป็นฆราวาสมาบวชเป็นพระ สมมุติสงฆ์ฯ เวลาบวชขึ้นมา อุปัชฌาย์ก็บอกแล้วไง เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ กรรมฐาน & รุกขมูลเสนาสน์ อุปัชฌาย์ก็ให้อาหารมาแล้ว เขาก็สอนมาหมดแล้ว ทำอะไรอยู่วะ ทำอะไรอยู่ อุปัชฌาย์ก็ให้มาหมดแล้ว

แล้วอุปัชฌาย์ เวลาบวชแล้วต้องถือนิสัยอุปัชฌาย์ ถ้า ๕ ปีแล้ว & พรรษาขึ้น พันนีสัยๆ ถึงจะออกวิเวก ออกของตนเองได้ ถ้าอุปัชฌาย์หมดอายุขัยสิ้นไป ให้ถือนิสัยครูบาอาจารย์ ถ้าถือนิสัยครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่ติงามเขาก็คอยเตือนคอยบอกอยู่นี่ไง แต่ถ้าอุปัชฌาย์อาจารย์ สิ่งที่ได้มาเป็นสมบัติของตนไง

นี่ไง เป็นกากับหงส์ไง บวชมาเป็นหงส์เขียว เวลาเข้าหมู่ กากๆ ลืมเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจเลย

มีงานอะไร งานทำอะไร เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ตั้งแต่เอ็งวันบวชไง อุปัชฌาย์ให้มาแล้วไง หน้าที่การงานของตนไง รุกขมูลก็ให้มาหมด อุปัชฌาย์ทุกองค์ต้องบอกกรรมฐาน & แล้วหน้าที่การงานของตนไง

บวชเป็นพระไง มีครูบาอาจารย์ที่ติงามไง หน้าที่การงาน ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องอยู่ของใจๆ ดูใจมันอยู่ใหม่ เอาใจอะไรอยู่ได้บ้าง มันดีมันดีของมันไง

“บรรลุลุธรรมฯ”

ธรรมอะไรของมึง ถ้าบรรลุลุธรรมมันต้องมีคุณธรรมในใจสิ ถ้าบรรลุลุธรรมนะ

ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ นะ ท่านจะลงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมามันมีคุณค่าขนาดไหน

เกิดก็โลกธาตุห้วนไหว ตรีษฐ์ก็โลกธาตุห้วนไหว ปลงอายุสังขาร เวลานิพพาน โลกธาตุนี้ไหวหมด ละ

“ดวงตาของโลกดับแล้ว”

นี่เป็นคำพูดของพระอานนทนะ ดวงตาของโลก โลกมีสิ่งใดติดขัดขัดข้องอย่างใดมาเข้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งนั้น แล้วเวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มีอะไรติดขัดข้องนี้ไป

ออกพรรษาแล้วไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาถูกต้องดี งามอย่างไร ประพฤติปฏิบัติขัดข้องตรงไหนบ้าง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่บอกเลยจะไปให้สร้างวิหาร สร้างจินตนาการบ้าง คอแตก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เห็นบอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาให้ กรรมฐานไป หน้าทีของพระๆ ใจ

โทษปีโทษกลอง โทษเขาไปทั้งนั้นนะ ซี้ไปข้างนอก

“พ่อแม่ก็ไม่รัก สังคมก็รังแก มาบวชเป็นพระ อุบัติภัยก็ทอดทิ้ง หมู่งสงฆ์ไม่เห็นมาดูแล”

เวลาครูบาอาจารย์ที่ออกวิเวกไป ที่ไหนถ้าอาหารอุดมสมบูรณ์ โอ้ย! ที่นี้บรยากาศดี ถ้า ที่ไหนอัตคัดขาดแคลน อู๊ย! ที่นี้บรยากาศแย่มาก โทษไปแล้ว

เราออกไปวิเวกเอง เราหาที่ของเราเอง เราฝึกหัดปฏิบัติของเราเอง ได้สิ่งใดมามันอยู่ที่ อำนาจวาสนาของคน อำนาจวาสนาของคนมากน้อยขนาดไหน

ครูบาอาจารย์ที่ติงามขึ้นมา มีแต่ก่อนข้าวตอกบาตรกับบุญกุศลมากมายมหาศาลแล้ว ยัง เดินได้ ยืนได้ นอนได้ ขยับได้ ใจยังเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาได้ นั่นนะบุญกุศลของตนแล้ว ถ้า บุญกุศลของตน ทำคุณงามความดีขึ้นมาให้ดีไป

ทำทานร้อยพันหนไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนหนึ่งใจ ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยพันหนไม่ เท่ากับทำสมาธิสมาธิได้หนหนึ่งใจ ถ้าเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมาในหัวใจของตน มันยิ่ง มหัศจรรย์ของตนไป

นี่หน้าที่การงานของสงฆ์ไง โทษใคร

โทษกิเลสในใจของตนนั่นแหละ โทษตัวเองนี่แหละ หน้าที่ของตงละมองข้าม ตั้งแต่
อุปัชฌาย์ ตั้งแต่วันบวช

แล้วก่อนบวชละ

ก่อนบวชเป็นปะขาว ก็ฝึกหัดข้อวัตรปฏิบัตินี้ไง ฝึกหัดกฏกติกาคณะสงฆ์นี้ไง แล้วมี
งานอะไรอีก จะต้องไปศึกษาวิศวะ วิศวกรรมจะสร้างตึก ๕๐๐ ชั้นปูนหรือ จะไปสร้างอะไร
ขึ้นมา แล้วทำไมไม่สร้างหัวใจของตน

ศีล สมาธิ ปัญญา มันเกิดขึ้นมาได้หรือไม่

ศีล สมาธิ ปัญญา มันอยู่ในตำรับตำราเท่านั้น เวลาเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาในหัวใจเรา ถ้า
มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา พุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานนะ ถ้ามันตื่นรู้ในหัวใจของตน เรื่องอย่างอื่นมัน
เรื่องไร้สาระทั้งนั้นนะ

ในปัจจุบันนี้ไม่ต้องบวชพระหรือก ให้บริษัทออร์แกไนซ์มันมาจัดการได้ทั้งหมดละ ไปดู
โรงแรมสิ มันสร้างดีกว่าวัดอีก มันสร้างมหัตศวรรษทั้งนั้นนะ นี่มันธุรกิจบริการ

สิ่งที่หน้าที่การงานของตงมันสำคัญที่สุด

มันสำคัญที่สุดตรงไหน

เอ็งเกิดมาจากไหน จิตที่เกิดในครรภ์ ในไข่ ในน้ำคร่ำ ในโอบปาดิกะ แล้วมันได้เกิดมา
เป็นมนุษย์อยู่นี่ไง กึ่งกลางพระพุทศาสนา ศาสนาเจริญอีกหนหนึ่งๆ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น
ท่านค้นคว้ามาขนาดไหน ท่านทำของท่านมาขนาดไหน ขนาดที่ว่าพระพุทศาสนานะ เวลาเผย
แผ่ไปในที่ไหนนะ โอ้ย! มันขึ้นบาน เมืองหลวงแห่งพระพุทศาสนาคือกรุงเทพพระมหานครนี้

แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ท่านเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา มันเป็น
กรุงเทพมหานคร หรือมันเป็นในพุทชะ หรือมันเป็นไปในหัวใจนั่น

แล้วเราจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราเกิดมาแล้วไง เกิดด้วยอำนาจวาสนา กึ่งกลาง พระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง มีผู้มีบุญมีกุศลนะ

ไอ้ชู้กกลาก ทำอะไรก็ไม่เป็น แล้วจะมาคิดว่า แหม! จะมาส่งเสริมศาสนา ไอ้ชู้กกลาก

ความจริงส่งเสริมพระพุทธศาสนาเป็นผู้ทรงศีล นักพรตนักบวชเป็นผู้มีศีล มีศีลคือไม่ กะล่อน ไม่ปลิ้นปล้อน ไม่พลิกกลิ้ง ถ้ามันกะล่อน มันปลิ้นปล้อน มันพลิกกลิ้งนะ มันผิดที่หัวใจ แล้ว

กุศล อกุศล ถ้ามันซื่อสัตย์สุจริตขึ้นมา มันเป็นพื้นฐาน มันเป็นพื้นฐานนะ จะโทษเขา ทั้งหมดนะ อุบิชาฌาย์ก็ไม่รัก อาจารย์ยังไม่เอาไหนเลย มองข้ามความสำคัญของกุไป ว่าอย่าง นั้นนะ

โธ่เอ๊ย! ครูบาอาจารย์ท่านผ่านโลกมาขนาดไหน กิเลสในหัวใจของคนน่ากลัวนัก เพราะอะไร เพราะกิเลสในหัวใจของเรามันน่ากลัวที่สุด แล้วเรากว่าจะทำความสงบของใจเข้ามาได้ พวดทุกวัน สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มีฯ

ถ้าจิตมันเคยสงบระงับมาแล้ว มันจะกราบพระพุทธเจ้าด้วยหัวใจ ถ้ามันจะกราบ พระพุทธเจ้าด้วยหัวใจ เพราะพุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ถ้าเข้าถึงพุทธะในใจของตน มันจะเห็น ศีลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มันจะเห็นความสงบสงัด ถ้าทำสมาธิมาดี นี่เป็นข้อวัตรปฏิบัติ แล้ว ถ้าเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา อันนี้มันมาจากไหนละ

นี่ไง มาจากพระพุทธศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อาสวักขยญาณ ทำลายหัวใจ ทำลายพญามารในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันประเสริฐที่สุด มันสำคัญที่สุด มันมีคุณค่าที่สุด

นี่มันมีคุณค่าที่สุด แต่ผู้ทีเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาในหัวใจของตนไง ไม่โทษปี ไม่โทษ อุบิชาฌาย์ ไม่โทษอาจารย์ ไม่โทษคณะสงฆ์ ไม่โทษสังคม ไม่โทษว่าไม่มีใครเชิดชูบูชาเรา ไม่โทษ ว่าใครไม่เชื่อกุเลย ทำไม่ไม่ฟังเทศน์กู่บ้างวะ

โทษปี โทษไปหมดทุกคนเลย แต่ไม่รู้จักกิเลสของตน

ถ้ามันรู้จักกิเลสในใจของตน มันโทษภูนี้ โทษตัวกู โทษความหลงระเริงของกู ไม่โทษปี โทษตัวเอง

เวลาโทษตัวเอง จิตสงบแล้ว สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้าจิตมันสงบระงับ มันบอกถึงพฤติกรรมของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

เวลาครูบาอาจารย์ของเราเนะ เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดหัวใจ พระธรรมๆ มันอยู่ในหัวใจของใคร พระธรรมๆ ถ้ามันสถิตอยู่ที่ไหน ในปัจจุบันนี้มันก็สถิตอยู่ในพระไตรปิฎก นี่ไง เป็นทฤษฎี เป็นธรรมและวินัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการไว้ นี่เราเคารพ เคารพในนาม แต่ถ้าเป็นภาคปฏิบัติขึ้นมา มันเกิดทิวฐิ มันเกิดมานะ เรียบอะไรมากกว่าตัวเองมีความรู้

ความรู้ก็ทฤษฎีนั่นไง เพราะอะไร เพราะเรียนพระไตรปิฎก เรียนธรรมและวินัยจนได้ ๙ ประโยค มีความรู้ ก็ความรู้ไง ทำได้ไหม ถ้ามันทำได้ เราจะมาทำกันอยู่ที่นี่ไง ถ้าเราจะทำอยู่นั้นเนะ เราก็เคารพ ครูบาอาจารย์เคารพ ลงธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็เป็นความรู้ เป็นวิชาการ เราก็เคารพ แต่ความจริงละ โทษใคร มันก็โทษตัวเราสิ เวลาปัจจุจัดตั้ง สันติทิวฐิโกใจ

ถ้าปัจจุจัดตั้ง สันติทิวฐิโก จะโทษใคร

ย้อนกลับมาที่เรา หน้าที่การงานไป บวชเป็นพระๆ แล้วเป็นพระปฏิบัติด้วย มีข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติที่นั่นละเครื่องอยู่ของใจ คือถ้าใครทรง ใครกระทำ นั่นนะเขามีคุณค่าในตัวของเขา

มีคุณค่าในตัวของเขาเพราะอะไร

นั่นพฤติกรรม พฤติกรรมออกมาจากหัวใจดวงนั้น ถ้าหัวใจดวงนั้นมันเป็นธรรมๆ ทุกอย่างมันจะเป็นธรรมไปหมด

ถ้าหัวใจดวงนั้นโทษเขาๆ กุญแจใหญ่ ไม่มีใครฟังกุญแจเลย เทคโนโลยีก็ไม่มีใครฟัง มองหน้ากุญแจ
ไม่มองเลย

หลวงตาพระมหาบัวท่านถึงได้พูดไป แค่นี้ให้เขามองหน้าก็พอใจแล้ว

แค่นี้ให้เขามองหน้าก็พอใจแล้ว มันก็ต้องสร้าง เห็นไหม ดุสิต ดุการประชาสัมพันธ เขา
ลงทุนลงแรงขนาดไหนเพื่อโฆษณาเขา การตลาดนะ การตลาด ค่าการตลาด สินค้าแต่ละตัว
เท่าไร มูลค่าสินค้า ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ค่าการตลาด ๒๕ เปอร์เซ็นต์ แล้วมูลค่าการกระจายสินค้า
แล้วกว่าจะทำไรละ มูลค่ามันเกิดจากไหนละ

นี่ก็เหมือนกัน ไม่ฟังกุญแจ ไม่มองกุญแจ ไม่อะไร

แล้วมึงก็ประชาสัมพันธไปสิ มึงก็พยายามปั้น ปั้นปวน ปั้นของตัวเองอยู่นั่นสิ มันคืออะไร
นั่นนะ แล้วโทษใคร

ก็โทษมึงทำไง

แต่ถ้าไม่โทษใครเลย ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สังคมนี้ จะทำ
สังคายนานาๆ สังคายนานาอะไร

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเคยบอกว่าจะทำสังคายนานาบ้างหรือไม่

หลวงปู่มั่นท่านไม่เคยบอกว่าทำสังคายนานาเลย ท่านให้ทำความสงบของใจเข้ามา

ถ้าใจเราสงบ ใจเรามีความสุข ความสงบ ถ้าสงบแล้วสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการ
งาน งานในวิปัสสนา มันจะเกิดขึ้น งานในวงกรรมฐาน

วงกรรมฐาน งานที่สำคัญที่สุดคืองานในหัวใจของตน

หลวงตาพระมหาบัวท่านถามลูกศิษย์ของท่าน “งานของตนทำบ้างหรือเปล่า งานของ
ตนนะ”

ไฉนงานของสงฆ์ ข้อวัตรปฏิบัตินี้ของสงฆ์ ของส่วนรวม ถ้าเราเป็นสงฆ์ที่ดั่งงาม เราก็
รับผิดชอบ เราก็ดูแล เราก็รักษาเพื่อคณะสงฆ์ แล้วทำแล้วมันเป็นเรื่องของสงฆ์ เรื่องของวัด

เรื่องของพระพุทธศาสนา ว่าพระสงฆ์ที่มีศีลมีธรรม วัดวาสะอาดสะอาดอัน พระสงฆ์มีศีลาจารวัตร พระสงฆ์เป็นพระสงฆ์ที่มีคุณงามความดี กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมนำกราบเคารพบูชา นี่ทำงานของสงฆ์ไง งานของสงฆ์คือข้อวัตรปฏิบัตินี้ไง หน้าที่งานของสงฆ์

แล้วงานของตัวเองละ งานของตัวเองทำหรือยัง แล้วทำบ้างหรือเปล่า

ถ้าทำขึ้นมาแล้วมันจะเห็นคุณค่า เห็นคุณค่านะ ไม่โทษปี ไม่โทษใคร

จะโทษใคร

ก็กิเลสในใจของตบใจ

ถ้ามันฟื้นฟูขึ้นมา มันทำงานของตน

งานของตนทำหรือเปล่า ไม่ได้ทำอะไรเลย แล้วจะให้สังคมเชิดชูบูชา ทุกคนต้องฟังเทศน์ กุอย่างนี้ จะเทศน์อะไร มันเหม็นคดียิ่งไปตลอดนะ เหม็นคดียิ่งที่พฤติกรรมที่เข็งทำนั่นแหละ

แต่ถ้ามันจริง มันเคารพ มันบูชา นี่ไง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านลง ธรรมและวินัย ๑๐๐ เปอร์เซนต์

หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดประจำ หลวงปู่มั่นเป็นพระอะไร ทั้งๆ ที่หลวงปู่มั่นท่านไม่เคยประกาศเลยว่าท่านมีธรรมหรือไม่มีธรรม แต่ท่านแสดงธรรมของท่านเพื่อศากยบุตรพุทธชิโนรส เพื่อธรรมทายาท ท่านทำเพื่อคนอื่น ไม่ได้ทำเพื่อท่าน เพราะงานของท่านจบแล้ว งานของท่านกำลังพอดหมดแล้ว ท่านถึงได้มาทำงานสาธารณะ งานของสงฆ์ งานของพระพุทธศาสนา เพราะท่านทำหัวใจของท่านสมบูรณ์แบบแล้ว ท่านกำลังท่านพอใจ

งานของตนทำหรือยัง

ถ้างานของตนทำขึ้นมา เห็นไหม มันศีล สมาธิ ปัญญา แวววาว เพราะธรรมที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นจากศีล สมาธิ ปัญญา นั่นพิธีการปฏิบัติ วิธีการกระทำ วิธีการกระทำอย่างเดียวกันไม่จบ แล้วทำไมต้องไปเถียงกับเขา หน้าทีของเขา เขาเกิดมาเพื่อเถียงกับสังคมใช่ไหม

หน้าที่ของเรา เกือบกับใจเรานี้สิ ใจเรานี้ มึงทำไมดี๊อนัก งานของตันทำขึ้นมา ถ้างานของตันทำขึ้นมา โทษใคร โทษใคร

โทษปี ซี้โทษเขาไปทั่ว ทั้งๆ ที่การเกิดเป็นมนุษย์ก็บุญกุศลของตน มีอำนาจวาสนาก็มา บวชเป็นพระ บวชเป็นพระเพื่อการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ แล้วทำไมไม่ทำ แล้วใครทำให้

ไม่มีกำมือในเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแบตตลอด

ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชุดคู้คั่นคว่ำมาด้วยอำนาจวาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิมุติดีสุขๆ

แล้วเวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติไป พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลไป พระอรหันต์ก็มีค่าเท่ากับพระอรหันต์ไป พระอรหันต์คือสิ้นสุดแห่งทุกขัง กิเลสตัดหนาคความทะยานอยากสิ้นไปในหัวใจเหมือนกัน มันจะต่างอะไรกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ ด้วยความชำระล้างกิเลส มันเหมือนกัน มันเท่ากัน

แล้วเราทำอะไร แล้วใครเป็นคนทำให้ โทษใคร

โทษกิเลสในใจของตน โทษสันดาน สันดานความเห็นผิด สันดานที่มันคือด้าน

ธรรมและวินัย สิ่งที่เป็นอาวุธ สิ่งที่ดี สมาริ ปัญญา เป็นอาวุธที่จะเข้าไปเท่าทันกิเลสในใจของตน แล้วใครเป็นคนสร้างมา ใครเป็นคนกระทำ แล้วถ้ามันทำขึ้นมาแล้ว ถ้ามันสงบระงับ อันนั้นนะสำคัญ เพราะพฤติกรรมมันจะแสดงออกเลย

เพราะอาหารที่เราได้เคยกิน เคยทานที่ไหนที่มันมีรสชาติอย่างไร เราก็รับรู้ได้ เกิดมาชาตินี้ไม่เคยเจอเลย พอเจอเข้าไปมันมหัศจรรย์มาก แล้วมหัศจรรย์มาก อยากได้อีกไหม ถ้าอยากได้ ทำอย่างไร

นี่ไง ครูบาอาจารย์ท่านสอนประจำใจ อารมณ์ กำหนดพุทโธอย่างไร การตั้งสติอย่างไร แล้วที่มันเป็นอย่างนั้น เวลามันเป็นนะ จับต้นชนปลายไม่ได้ ส่วนใหญ่แล้วล้มหลอนทั้งนั้นนะ ฟลุค มันได้แบบฟลุคๆ ใจ มันถึงไม่รู้จักชำนาญในวิธี

ถ้ามันเป็น มันฟลุค มันล้มหล่น เราก็มาคำนวณ มาถอดแบบไป ถอดออกมาว่ามันเป็น
อย่างไร ถอดกับเรานี่แหละ คนอื่นถอดไม่ได้ มันถึงปัจจุบันตั้ง สันติภูมิโกโง

งานของตนทำหรือยัง หน้าทีของตนทำอะไร

ถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามาบวชเป็นพระๆ นี่ไง แล้วเป็นพระ
ปฏิบัติๆ ใจ เกสา โลมา นขา ทันตา ตใจ อุปัชฌาย์ก็ให้มาแล้ว รุกขมุลเสนาสน์ นี่ไง ก็เราแสวงหา
กันอยู่นี่ไง แล้วเราจะกระทำ แล้วจะไปโอดครวญอะไร จะไปแสวงหาอะไร

ที่สะดวกสบายในการประพฤติปฏิบัติยิ่งกว่านี้ไง

นี่ขนาดอย่างนี้ ข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมาแย่งเหงื่อไหลไคล้อย ลองมีสมบัติขึ้นมาดี บำรุงรักษา
ขึ้นมาก็จ้างบริษัททำความสะอาดเข้ามาทำให้สะอาดใหม่ ทุกอย่างจะให้ศรัทธาความเชื่อเข้ามาช่วย
อุปัชฌาย์อุปัชฌาย์ใหม่ แล้วก็จะไปนอนนาง กูจะเป็นขุนนาง กูจะเป็นขุนนาง กูก็จะนอนแล้วกิน กินแล้วนอน
สบายอกสบายใจ เอาที่ไหน

นั่นละกินแล้วนอน กอนแล้วนินใจ กิเลสมันจะตัวอ้วนๆ ใจ โอ้ย! พระกรรมฐาน ครูบา
อาจารย์ท่านจะดำเนินมาแล้ว

มันเป็นเรื่องตรงกันข้ามกับข้อเท็จจริง ถ้าเป็นข้อเท็จจริงนะ หลวงตาพระมหาบัวท่าน
สอนไง นั่งที่ไหนอย่าให้รากอก ลูกไว นั่งไว ขยับเขยื้อนได้กระฉับกระเฉง นั่นแหละพระ

พระเขาไม่มาขัดอาต แหม! ลีลา ลีลาเยอะ อยากรจะเป็นเจ้าขุนมูลนาย อยากรจะเป็นขุน
นาง

กรรมฐานขุนนางดี กรรมฐานขุนนางมันก็ได้ขุนนางไง

กรรมฐานในพระพุทธศาสนา คือ สมาธิ ปัญญาไง แล้วพฤติกรรมมันแสดงออกเอง
พฤติกรรมกระทำของตนมันแสดงออก แสดงออกด้วยความเคยชิน ทำสิ่งใดได้อย่างนั้น
ความเคยชิน ถ้าทำสิ่งใดได้อย่างนั้นไง ไม่โทษปี เคารพบูชาด้วย

นี่ไง พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่ดั่งาม ร่วมโพธิ์ร่วมไทร ถ้า
ร่วมโพธิ์ร่วมไทรที่ดั่งาม เขาปกป้องคุ้มครองเราอยู่แล้ว แต่รู้หรือไม่รู้ นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะ
อะไร

เพราะกิเลสมันอยากเป็นการตลาดไง ต้องโฆษณาประชาสัมพันธ์ ฉันรักลูกศิษย์มากเลย
ละ พระ โอ๊ย! ฉันดูแลอย่างดีเลย

มันฆ่าพระ มันทำลายพระ มันพาพระอีลุ่ยฉุยแฉก มันไม่เคยคุ้มครองดูแลพระเลย

ถ้าคุ้มครองดูแลพระนะ เวลาหลวงตาเิ่ง

ลาวิเวกไป ไปได้ยามีนมาหรือได้ธรรมอะไรมา ไปที่ไหน ไปวิเวกได้ความสงบบ้างหรือ
เปล่า แล้วความสงบ เข้าและออกอย่างไร ชำนาญในวสี

ใช้ที่ไม่กล้าพูดเพราะทำไม่เป็น ทำไม่เป็น วิธีเข้าก็เข้าไม่เป็น ออกก็ออกไม่ได้ วิปัสสนา
วิปัสสนาอะไร วิปัสสนิกทั้งนั้น นึกเอาเอง คาดหมายเอาเอง จินตนาการเอาเองตามแต่กิเลส
มันบู้ยี่บู้ยำ แล้วก็บอกเป็นพระกรรมฐาน

ถ้าเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา มันเป็นจริงเป็นจังที่ไหน จะโทษใคร ไม่โทษใครทั้งนั้นนะ

คนเราเกิดมา แค่การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ขอบคุณมาก ไม่มีบุญไม่มีกุศลนะ อบายภูมิ ผล
ของวิภูฏะ เพราะไม่รู้ถึงเกิด แล้วเกิดเป็นอะไรละ อะไรพาเกิดละ รู้หรือไม่ว่าจะเกิด เกิดที่ไหน
ตายนะ เกิดมาทั้งหมด เกิดมาเท่าไรตายทั้งนั้น ตายแล้วไปไหน เกิดเป็นอะไร

แล้วนี้ด้วยบุญด้วยกุศล ได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ แล้วมีอำนาจวาสนาได้บวชเป็น
พระด้วยนะ เพราะทางฆราวาสเป็นทางคับแคบ ทางฆราวาสมีบุญมีกุศลมากน้อยขนาดไหน
เราก็อยากจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ

ทาน ศีล ภาวนา

ทำทานร้อยพันหนไม่เท่าศีลบริสุทธิ์หนึ่งหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยพันหนไม่เท่ากับ
ทำสมาธิได้หนึ่งหนึ่ง ทำสมาธิได้ร้อยพันหน วิปัสสนาไม่เป็น ทำสมาธิได้ร้อยพันหน
ถ้าเกิดภาวนามยปัญญาหนหนึ่ง บุญกุศลมากกว่า

นี่ไง ทางฆราวาสเป็นทางคับแคบ คับแคบ จะภาวนาอะไร จะทำได้มากน้อยขนาดไหน
แล้วการภาวนาของฆราวาสธรรม

หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดประจำ ถ้าใครภาวนาได้ โห้ะ! ทำได้ขนาดนี้เชียวหรือ

เขาไม่เชื่อ ภาวนาไปเถอะ ภาวนาไปเหมือนนิยายละคร นิยายธรรมะ ขอให้จิตสงบได้ก็
นับว่าเก่งแล้ว วิปัสสนาเป็นอย่างไร

ถ้าคนจริง ธมฺมสากัจฉา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ พุตฺตา ถ้ามันเป็นจริง

เวลาจินตนาการเป็นจริงทั้งนั้นนะ แล้วสุดท้ายแล้วโทษเขา อุปัชฌาย์ก็ไม่เอา อาจารย์ยิ่ง
ถีบผลักไล่ไล่ส่งเลย มันไม่มีใครรัก ไม่มีใครเคารพเลย ไม่มีใครเชิดชูเลย โทษเขาไปทั่ว ไม่รู้นั้นนะ
วิปัสสนิก นี่ไง มันเป็นมิจฉา

ถ้าเป็นสัมมานะ โห้โฮ! สัมมาทิฏฐินะ ความถูกต้องชอบธรรม หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น
หลวงตาพระมหาบัว เวลาท่านเป็นธรรมขึ้นมา กราบพระพุทธรูปแล้ว กราบแล้วกราบอีกๆ ทั้งๆ
ที่เวลาหลวงตาพระมหาบัวท่านได้จริงๆ ขึ้นมาก็ได้จากหลวงปู่มั่นนะ แต่ทำไมระลึกนึกถึงองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ

ศาสดาเป็นเจ้าของศาสนา เป็นผู้รู้คัมภีร์มา ไม่รู้คัมภีร์มา ศึกษาหัวแทบระเบิด แล้วมัน
เป็นไปไม่ได้ไหม ศึกษาจบแล้วนะ เฮ้ย! นิพพานมันยังมีอยู่จริงหรือวะ แล้ววาสนาอย่างเราปฏิบัติ
มันจะเป็นจริงหรือวะ

โทษใคร แค่นี้มันก็ไขว้เขวแล้ว แล้วไขว้เขวแล้วมันก็ไปเข้ากับนิรวณธรรมไง นิรวณธรรม
เป็นเครื่องกั้นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิที่ไม่เป็นสัมมาทิฏฐิถูกต้องชอบธรรมเพราะนิรวณ
ธรรมไง ลังเล สงสัย วิจิกิจฉา สิ้นลัทธิพราหมณ์ มันทั้งสงสัย ทั้งวงเหงาหวนอน ทั้งชี้ทุกชี้ขี้ยาก
นิรวณธรรม ๕ เครื่องกั้นสัมมาสมาธิ

ถ้าได้ก็เป็นมิจฉาใจ ว่างๆ ว่างๆ ตกปั๊บ หายแวบไปเลย นั่งหลับไปครึ่งวันก่อนวันนั้นนะ
สัมมาสมาธิอยู่ตรงไหน

โทษใคร โทษใคร

ถ้าจะโทษ โทษตัวเองทั้งนั้น กุศลลา ฆมา อกุศลลา ฆมา ใครสร้างบุญสร้างกุศลสิ่งใดมา มันเป็นจริงเป็นนิจแล้ว ถ้าเชื่อตัวเองได้อะไร

ถ้าเชื่อธรรมๆ เราจะมีมากน้อยขนาดไหน ทำแล้วจะผิดพลาดขนาดใดก็แล้วแต่ ต้องเทียบ เทียบเข้าไปสัมมาทิฐิ ความถูกต้องชอบธรรม สัมมาทิฐิ ใจ ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ถ้าปฏิบัติตามแนวทางสัมมาทิฐิ ความถูกต้องชอบธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี

๗ ปีทนได้ไหม กับเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไม่มีต้นไม่มีปลาย ล้มลุกคลุกคลาน ทุกข์ เจียนตาย จิตไม่เคยตาย แต่คนตาย สิ่งมีชีวิตตาย เพราะมันเป็นผลของวัฏฏะ

ผลของวัฏฏะคือภพชาติ ภพชาติแต่ละภพชาติเกิดในวัฏฏะนี้ แต่จิตดวงนี้ไม่เคยตาย เพราะมันต้องเกิดตายในภพชาตินั้น แล้วเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะต่อไปไม่มีต้นไม่มีปลาย

บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อดีตอนาคตไม่มีที่สิ้นสุด นี้ไม่มีต้นไม่มีปลาย จะต้องไปอย่างนั้นด้วยจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

แล้วถ้ามีอำนาจศาลละ ถ้ามันทำตามข้อเท็จจริงขึ้นมาละ

ถ้ามันข้อเท็จจริงขึ้นมา นี่ไง บรรลุธรรม จะเกิดอย่าง มากอีก ๗ ชาติ คำว่า “อีก ๗ ชาติ” กับเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไม่มีต้นไม่มีปลาย แล้วมีบรรลุธรรมกันตรงไหน มีบรรลุธรรม มีไม่รู้อะไรเลยหรือวะ เฮ้ย! บรรลุธรรมนี่ไม่มีอะไร

บรรลุธรรม หมายความว่า จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะเปรียบเหมือนไอหะ แล้วแหวกว่ายตายเกิดในไอหะนั้น แล้วกระเสือกกระสนพยายามประพฤติปฏิบัติเข้าสู่ฝั่ง ดินเหยียบฝั่ง ดินเหยียบภวาสวะ เหยียบภพ คือจิตดวงนี้ไง จิตดวงนี้บรรลุธรรมไป

แล้วตรงไหนละ แล้วอย่างไรต่อ

ใช้พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม พิจารณาเป็นไตรลักษณ์ เวลาสมุจเฉทปหาน เวลามันขาดตั้งแขนขาด สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส นี่ไง สังโยชน์ ๓ ขาดไป

สังโยชน์คืออะไร ร้อยรัด ร้อยรัดอย่างไร เวลาขาด มันขาดอย่างไร

นิโรธ ดับทุกข์ ดับหมดเลย

เหลืออะไร ใครเป็นคนดับ ใครเป็นคนสมุจเฉท นิโรธ ดับทุกข์ ขณะเป็นอย่างไร แล้วเกิดอย่าง มากอีก ๗ ชาติ เอ็งรู้ไหม

พระอานนท์กับนางวิสาขา นางวิสาขาก็พระโสดาบัน เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ เกิดอะไร วิกฤติในพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้นางวิสาขาเป็นผู้ตรวจสอบ ภิกษุณีถูกหรือผิด เพราะเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้ เพราะทำเขาเหยียบฝั่ง เหยียบภพ ภพนี้อีก ๗ ชาติเท่านั้น แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติไปถึงที่สุดแห่งทุกข์

โทษใคร

โทษความไม่เอาไหนของตัวเอง โทษจิตของตัวเองอ่อนแอ ไม่มีสติปัญญาเข้มแข็ง แล้ว ศึกษาค้นคว้า ถ้าประพฤติปฏิบัติไม่ได้ธรรม ก็ให้เป็นจิตเป็นนิสัย เป็นอำนาจวาสนานี้ จิตนิสัย แต่ละภพแต่ชาติไป ชาติปัจจุบันนี้ ชาติที่ได้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ได้บวช พระเป็นนักรบ รบกับกิเลสให้มันมีร่องรอย ฝั่งไปที่ใจของตน เป็นอำนาจวาสนาบารมีของเราไป ไง

อำนาจวาสนาบารมี เห็นไหม ใครมีทรัพย์สินเท่าไร ถ้าขนออกจากร่างกายนี้ไป เหมือน บ้านเรือนถูกไฟไหม้ ใครขนทรัพย์ออกมาขนาดไหนก็ได้เท่านั้น คือการเสียสละทาน

ไฉนก็เหมือนกัน ในการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราไม่ได้ขนออก เราฝึกหัดใจของเรา นี่ไง ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุไฉน เหตุในการประพฤติปฏิบัติฝังลงที่ใจนี้ไง เป็นอำนาจวาสนาบารมีของเราไป ถ้ามันปฏิบัติแนวทางความถูกต้องชอบธรรม

ถ้าไม่ถูกต้องชอบธรรมก็ฝังแต่เรื่องสันดาน ความเห็นแก่ตัว ความพลุกความแพลง คิดว่าเป็นสมบัติของตนไฉน ก็เป็นจิตนิสัย

นี่ไง แล้วมาเทียบกับปฏิบัติตอนนี้สิ คิดอย่างไร รู้อย่างไร เป็นอย่างไร เฮ้ย! สันดานกูมัน จะเข้ากับธรรมะหรือเข้ากับกิเลสวะ กิเลสจะพากูออกไปข้างนอกทาง หรือธรรมะจะฟื้นฟูหัวใจ ของกูให้มันมีอำนาจวาสนาบารมีของเรามากขึ้นหรือไม่ไฉน

ไม่โทษใคร ฝึกหัดใจของตน ทำใจของตนให้เข้มแข็ง

โทษกิเลสในใจของตนที่มันทำให้เราทุกข์เรายากอยู่นี้ต่างหาก เอวัง